

1966
AUGUSZTUS

KISGRAFIKA ÉRTESSÍTŐ

I Międzynarodowe Biennale Grafiki
Kraków 1966

Krakkó után

Tokió, Lugano és Ljubjana után Krakkó is belépeett a grafikai biennálék rendezőinek sorába a hogy rangban, művészi színvonalban nem maradt el a másik kettő mögött, azt a résztvevő művészek nagy száma, a kiállításra került lapok elsőrendű kvalitásai bizonyítják. A krakkói biennálé vastag kötetet kitevő katalógusa kitűző nevekről is nagyszerű alkotásokról tanuakodik. Nekünk, magyaroknak külön öröm, hogy az egyik, 10.000 zlotys díj magyar grafikusművésznek, Gross Arnoldnak jutott.

Meg kell mondanunk, hogy nem véletlen ez a siker. Grafikusaink alkotásai a kulturális egyezményekben lekötött eserekiál - litások keretein belül egyre több országba jutnak el a nemcsak hogy jól illeszkednek bele az átlagba, de gyakran aratnak kiemelkedő sikert. A sort 1964-ben Gacs Gábor luganói díja nyitotta meg majd Kondor Béla ugyancsak 1964-ben Tokióban, Wurts Ádám pedig 1966-ban Luganóban nyert díjat. Gross Arnold kiemelkedő eredményét mint a sikersorozat legutóbbi, de nem legutolsó állomását könyvelhetjük meg.

Az igényesebb külföldi grafikai rendezvények nem önkéntes jelentkezés, hanem meghívás alapján jönnek létre. A Malborki Exlibris Biennálékra, vagy az "Euroexlibris 66" /Olomouc/ kiállítására csak olyan művészek nyertek meghívást, akik eddigi munkásságukkal már bebizonyították, hogy európai mértékkel mérve is az elsők között van a helyük; s ha ilyen alkalmakkor a magyar meghívott művésznek még díj is kerül, a "primus inter pares" rangja külön megtiszteltetés s egy kicsit a világhír küszöbét is jelenti.

A biennálék, a nemzetközi kiállítások, a nemzetközi pályázatok száma egyre nő, a nemzeti érdek, hogy grafikusaink ezeken minél nagyobb számban vegyenek részt. Sajnálatos, hogy ezekről művészeink nem mindig szereznek értesülést s nem egyszer előfordul, hogy a kisebb jelentőségű megmozdulásra nem akad magyar jelentkező. Fery Antal 1965-ben a spanyol exlibris szövetség pályázatán második díjat nyert, s ezzel nem csak a spanyol nyelvű világba, de Délamerika legnagyobb részébe is elvitte egy magyar művész híret; az 1966-os pályázatra azonban már nem akadt magyar jelentkező. E téren nem a legjobban propagandánk. A külföldi kiállításokról, pályázatokról a Képzőművészek Szövetségének, ki grafikai vonalon pedig a Kisgrafika Barátok Körének rendszeresen kellene tájékoztatnia művészeinket. Mert a verseny nagy, s a tehetség nem elég: ott kell lennünk mindenütt, ahol alkalmunk lehet művészeink bemutatására. Minden részvétel egy-egy névjegy a magyar művészet részéről az illető ország kulturális életének az asztalán és minden siker, tud az erkölcsi és az anyagi eredményen, kultúránk jóhírnevét öregbíti. És erre, akárhogy is nézzük, szükségünk lesz a jövőben is.

A LEGRÉGIBB MAGYAR FAMETSZET

Közel husz évvel ezelőtt, a magyar fametszet történetének megírásához gyűjtve az anyagot, 1942-ben megjelent a "Régi fametszetes magyar vagy magyar vonatkozású könyvek a sepsziszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumban /1493-1599/ c. könyvem. Az adatszerzés ez első kötetében gépi-fényképi sokszorozással készített nyomtatvány nem volt csak művészek kezéből származott fametszetek, részben vázlatban, részben eredeti átmetszésben. Szomorú ritkaság, hogy a könyv két évvel megjelenése után adattá, sőt muzeumi adattá sorolódott. Az eredeti anyag, egy régi magyar nyelvemlékkel, az "Apor kódex"-el, a zalaegerszegi állomáson bombatámadás áldozata lett. Ilyenformán a tervezett második kötet sem kerülhetett feldolgozásra. Összefogó egységes könyv a magyar fametszet történetéről, az adatközlő kötetek nélkül elképzelhetetlen.

Gyűjtésem morzsái közül örömmel közlöm és mutatom be, gyűjtőknek, szakembereknek egyaránt, a mellékelt fametszetet. Eredeti je lapducon készült. Félve merem kőszölni, remegve attól, miként a fentiek --, nem semmisült-e meg a háborús események során? Régóta nem foglalkozom grafikai szakirodalommal, s így csak most mondhatom el ezt. Felfedezése évében, 1942-ben, az esztergomi képtárban érdeklődtem, ninos-e valamilyen anyag a magyar fametszet multjából? Ott, akkor helyben valami ládából előkerültek régi nyomdácuk. Átvizsgálva a vegyes anyagot, ujjongva fedeztem fel százados ducokat. Egyiken még a készítés évszáma is szerepelt: 1656. Egy Sibylla sorozat hat lapducát találtam meg. A szüvesodó, rangált ducokról óvatosan nyomatokat készítettem. A következő Sibyllák képei kerültek elő: Sibylla Tyburtina, Cumana, Erythraea, Hellepontica, Komea és Agrippica. Hogy melyik könyvben jelentek meg, még nem kutattam ki. Felfogásbeli hasonlósága van a kolozsvári Heltai-féle nyomdában megjelent 1599-es könyvvel. Címe: A Római feo asszonyoknak.....perleodesec.... Ebben 12 Sibyllát közül szerzője Csáktornyai, s egynek a tükörképét, a címlapon. Az esztergomiak mérete majdnem azonos ezek méretével, de a képek nem másolatai ezeknek. Az itt bemutatott fametszet a legrégibb ducban is fennmaradt magyar metszetről készült. Bem József metszette - szálducra, aki a metszőművészet rajongó híve és gyakoriója volt, s aki fejféként e korszak legvégén, a háború áldozata lett.

E kettős emléket őrizze e pár sor, s ilyformán nyújtom át az emlékezés szomorúságát - , örömmel, a grafika barátainak, tanulmányozóinak, nemkülönben művésztaársainknak. Varga Nándor Lajos

Sibylla Erythraea
Legrégibb ducban fennmaradt magyar lapduc-metszet, 1656-ból. Esztergomi képtár. Bem József metszete, 1943.

A vérbeli exlibrisgyűjtő nemcsak gyűjt, nem elégszik meg az exlibrisek felhalmozásával, de rendszerez is, a gyűjtött anyagot feldolgozza és ha közben ismeretlen anyagra vagy adatokra talál, publikálja is. Mindez azonban a szakirodalom áttanulmányozása nélkül lehetetlen. A szakirodalom azonban, az exlibris terén is egyre jobban gazdagodik és eligazodni benne jó bibliográfus nélkül ma már lehetetlen. A jó bibliográfia ugyanis nem csak feltárja az anyagot – és ebben lehetőleg teljességre törekszik –, hanem rendszerez is és ezáltal megkönnyíti az anyagban való eligazodást.

A magyar exlibrisirodalom kezdete a XIX. század legvégére tehető. Ettől az időtől kezdve azonban az exlibriskiadványok és az exlibrisrel foglalkozó folyóirat- és újságcikkek száma egyre nő és ha nem is dicsekedhetünk olyan gazdag terméssel, mint a vezető nyugati exlibrisgyűjtő országok /Németország, Franciaország, Spanyolország, Anglia stb./, vagy a keleteurópai országok közül Lengyelország, a magyar exlibrisirodalom is elérkezett ahhoz a ponthoz, amikor a bibliográfia összeállítása már nélkülözhetetlen, mert nélküle a gyűjtés és a kutatás komoly nehézségekbe ütközik.

Az exlibris-bibliográfiák száma ma már tekintélyes. Az első exlibris-bibliográfia 1892-ben látott napvilágot /Fincham-Brown: Bibliography of book-plates/ és még egyetemes jellegű volt. Ez meg is felelt a célnak, hisz az exlibrisirodalom gyermekcipőben járt és bárki könnyen áttekinthette. Egyetemes jellegűek voltak a későbbi exlibris-bibliográfiák is /Budán 1906, Van Oyen 1910, Grim 1926/, azonban a szakirodalom mennyiségi megnövekedése felvetette a nemzeti exlibris-bibliográfiák szükségességét. Ezeknek sorát Amerika nyitotta meg /Prescott, 1914/. Az amerikai nemzeti exlibris-bibliográfiát 1923-ban a szovjet, 1933-ban a holland, 1939-ben a svéd, 1942-ben az ausztráliai, majd a spanyol, legutóbb pedig a lengyel nemzeti exlibris-bibliográfiák követték. Kísérletek hazánkban is történtek; az első exlibris-bibliográfia a Könyvtári Szemle 1913. évi folyamában jelent meg /81-83.p./ és W. Prescott anyagát egészítette ki pár magyar adattal. A második magyar exlibris-bibliográfia Pitz Józsefnek köszönheti a megjelenését /Kis magyar exlibris-bibliográfia/ és ugyancsak a Könyvtári Szemlében jelent meg 1934-ben /44-45.p./. Mindkét bibliográfia megjelenése idejéig is erősen hiányos és csak a legszükségesebb kiindulási alapokat adta meg. A Biró-féle művészettörténeti bibliográfia /Bp. 1955./ szintén tartalmaz exlibrisirodalmat is, de erősen hiányosan. Dr. Arady Kálmán is foglalkozott anyaggyűjtéssel, bibliográfiaja azonban kiadásra nem került. Ennek anyaggyűjtése 1960-ig terjed. Arady Kálmán halála miatt a munka egységes elvek szerinti megszerkesztése, kiegészítése már nem volt lehetséges.

A készülő magyar exlibris-bibliográfia többet fog nyújtani, mint amennyit a címe ígér. A szűkebb értelemben vett exlibrisirodalom mellett összegyűjti az exlibrisrel közeli rokonságban álló

kigrafikai ágak /es ún. "családi grafika": újvívi údvözetek, es-
küvői értesítések, stb./irodalmát is. Tartalmassni fogja: 1/ Ma-
gyar szerzők könyv, folyóirat- vagy újságokk formájában megje-
lent publikációit, akár hazai, vagy külföldi exlibrisre, illetve
kigrafikára vonatkoznak, akár Magyarországon, akár külföldön je-
lentek meg, akár magyar nyelven, akár idegen nyelveken íródtak.2/
Külföldi szerzők magyar exlibrisre, illetve kigrafikára vonat-
kozó könyv, folyóirat- és újságokk publikációit, akár Magyaror-
szágon, akár külföldön jelentek meg, akár magyar nyelven, akár i-
degen nyelven íródtak; 3/ Külföldi szerzők Magyarországon megje-
lent, magyar vagy idegen nyelvű, magyar vagy külföldi exlibrisrel
foglalkozó könyveit, folyóirat- és újságocikkait. Kihagyjuk azon-
ban a bibliográfiákból azokat a külföldi exlibriskiállításai katalo-
gusokat, amelyek egyéb nemzetiségű anyag mellett magyar anyagot
is tartalmaznak, továbbá mindazokat a hazai és külföldi írásokat,
amelyek mellesleg exlibrisokról is említést tesznek. Ugyancsak
nem kerülnek bele a bibliográfiába azok a képművészeti, vagy e-
gyéb folyóiratokban, könyvekben stb. megjelent exlibrisreproduk-
ciók, amelyeket szövegrész nem kísér, illetve amelyek csak il-
lusztrációs célt szolgálnak. Ezeknek rendszeres feldolgozása i-
konográfiai feladat.

Az egyes bibliográfiai tételek leírása a vonatkozó magyar
szabvány előírásainak megfelelően történik. Nem ilyen egyértelmű
azonban az anyag rendszerezése. Ahány bibliográfia, annyi rend-
szer! Az általánosan elterjedt Dewey-féle Egyetemes Tizedes Osz-
talyozás /ETO/ az exlibrist 097 szám alatt vonultatja fel. Ez a
közös alosztásokkal időbelileg, földrajzilag stb. finomítható u-
gyan, de a módszer még így is túl nehézkes, mechanikus és az a-
anyagban való eligazodást nem nagyon teszi könnyebbé. Az egyes ex-
libris-bibliográfiák szakozási rendszerét gyakorlati célok vezet-
ték. A magyar exlibris-bibliográfiát az alábbi rendszer szerint
kívánjuk felépíteni, amely logikus felépítésen belül figyelembe
veszi az általános és az egyes személyekhez /művészekhez és gyűj-
tőkhöz/ kapcsolódó írásokat és külön kezeli a hazai és a külföldi
anyagot.

A magyar exlibris-bibliográfia beosztása: I. Az exlibrisről
általában. II. Exlibris- és kiografikai anyagok. III. A magyar
exlibris és kiografika története. 1. Általános rész. 2. Egyes mű-
vések. IV. A külföldi exlibris története. 1. Általános rész. 2.
Egyes művészek. V. Kiállítások. 1. Hazai kiállítások. 2. Külföldi
kiállítások. VI. Exlibrisgyűjtés. 1. Az exlibrisgyűjtés általán-
ban. 2. Cserelisták. 3. Egyesületek. a/ Hazai egyesületek. b/ Kül-
földi egyesületek. 4. Kongresszusok. 5. Exlibrisgyűjtemények. a/
Hazai gyűjtemények. b/ Külföldi gyűjtemények. VII. Folyóirat- és
könyvismertetések. 1. Folyóiratismertetések. 2. Könyvismertetések
A magyar exlibris-bibliográfia anyaggyűjtése 1965. december 31-ig
bezárással 95 %-ban kész. Az anyag teljessé tétele és a meglévő a-
nyag ellenőrzése érdekében arra kérjük az exlibrisművészeinket, -
a rájuk szóló, akár itthon, akár külföldön megjelent publikációk
adatait /szerző, cím, megjelenési hely, folyóirat, újság, stb. meg-
nevezés, évfolyam, szám, lapszám -tól -ig/, irodalmi munkásságot
folytató exlibrisgyűjtőinket pedig arra, hogy exlibrisirodalmi
publikációik hasonló adatait juttassák el jelen sorok írójához.
Fáradozásukkal a magyar exlibris ügyének tesznek jó szolgálatot.

GALAMBOS FERENC

A XI. Hamburgi Nemzetközi Exlibris Kongresszuson sajnós kishazamu küldöttseg képviseli a magyar gyűjtőket. Szolgyémy Pál és Rákóczy Ferenc fiatal tagtársainkat biztuk meg a KKK vezetőségének képviselővel. A kongresszus ez évben különösen fontos döntéseket fog hozni, többek között a FISAE /Amatőr Exlibrisgyűjtők Nemzetközi Szervezete/ megalakulásáról, szervezeti szabályzatáról, vezetőségéről, stb. A másik bennünket érintő kérdés a következő kongresszus helyének ügyében hozandó döntés. Reméljük, meghallgatják több ízben megtett kérésünket és 1968. évben Budapestén lesz a XII. kongresszus.

EXLIBRIS CONGRESS HAMBURG
 27-31 JULI 1968
 XI INTERNATIONALER

A Pészek Klubban tartott klubnapjaink közül a május 4-i és a június 1-i előadásokkal megtartott összejöveteleket tartjuk megemlézésre méltónak. D. Fehér Zsuzsa művészettörténész a mai modern festészetet és grafikát mutatta be vetített-képes előadásban, majd Sós Imre tagtársunk tartott Toulouse Lautrec művészetéről ismertetőt. Klubnapjaink színvonala egyre emelkedik és ez kötelez bennünket a jövő programjait illetően az elért színvonal tartására.

UJ TAGOK /nem cserelista/

Ambrus János pedagógus, Cibak-háza, Vöröshadsereg tér 39.

Lizeti Lóránt.

Bpest, XI. Lagymányosi u. 17/b

Dendely Béla György építész,

Bpest, II. Pasareti ut 57.

Viz István tanuló,

Pecs-kertváros, Béke u. 2.

Gácsi Mihály grafikus,

Szolnok, Művésztelep

Makkos László egyetemi hallgató

Bpest, VIII. Raszó tér 39

Czeisler András közgazdász

Bpest, VI. Izabella u. 75. III. 9

Jenei Tibor szerszámkészítő

Bpest, II. Toroczkó u. 18.

Jurida Károly linómetszete

Reich Károly

Reich Károly: Ady illusztráció /hidegtü/

Az 1966-os illetménykötetünk, a "Magyar grafika 1966." című kongresszusi mappa fametszet, ill. linómetszet lapjaiból összeállított, 10 metszetet tartalmazó és ismertető-melléklettel ellátott mappa, melyet szeptemberben küldünk szét azon tagjainknak, akik az 1966-os tagdíjukat rendezték.

A KBK vezetősége úgy döntött, hogy a művésztagság eddigi feltételeit megváltoztatja. Ezentul azok a művészek is tagjai a Körnek, akik kiadványainkhoz rendelkezésünkre bocsájtották lemezeiket ill. ducaikat.

DÜRER TEREM

A Dürer teremben utolsó hirdadásunk óta Szántó Piroska grafikusművész aquarelljeit április 6-20-ig mutatták be. Összesen Pásztor Gábor és Gyulai Liviusz kiállításait tervezik. Véleményünk szerint az eddigi 10-11 kiállítás helyett csak 6 kiállítást rendezni egy évben túl kevés és veszélyezteti a Dürer terem jóhírét.

Béla Stettner

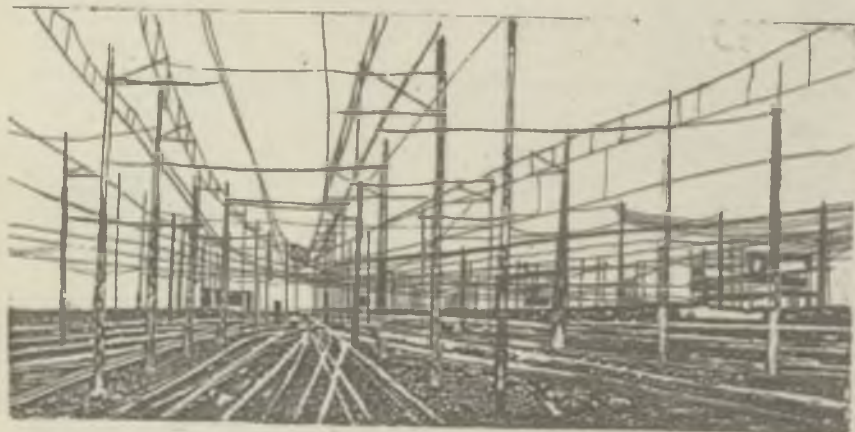

Réka Raszler

Raszler Károly rézkarc

Stettner Béla: Nagymama /fémnyomat/

Váci András: Vasút /rézkarc/

András Váci

MAGYAR KISGRAFIKA 1966 c.
 a Hamburgi Ex libris-
 Kongresszusra küldött
 ajándéknappánk lapjaiból :

Nagy Zoltán: Önarckép /rézmetszet/

Csohány Kálmán: Férfi /rézkarc/

Csohány Kálmán

EX · LIBRIS
 A · NANDO
 LUDOVICO · VARGA
 EFFECTIS · BIBLI-
 OTHECÆ · SEMSEY

Varga

Varga Nándor Lajos faragása

ROLAND ROVEDA, a kiváló grázi exlibrisgyűjtő, a "Graphischen Bildungsverband Steiermark" égisze alatt 1965. decemberében ismét megrendezte szokásos évi exlibris- és szabadgrafikai kiállítását. A kiállításon 11 európai ország 78 művésze szerepelt. A magyar grafikát Drahos István, Nagy Arisztid és Nagy Árpád Dániel alkotásai képviselték. A kiállítás megismerését aratott a grázi napilapok kedvezően emlékeztek meg róla.

Hírünk a Világban

Budapesten megrendezendő finn és HelSinkiben megrendezendő magyar exlibriskiállításról tárgyal az Országos Széchényi Könyvtár. A dr. Bélyey Pál által megindított tárgyalások eredményessége esetén nemzetközi kapcsolataink újabb gazdagodásával számíthatunk.

A cseh exlibrisegyesület folyóiratának szerkesztőjétől, Otakar Hradecnytól ígéretet kaptunk, hogy a jövőben nagyobb figyelemmel kísérik a magyarországi exlibrisélet eseményeit, s azokról lapjukban rendszeresen meg fognak emlékezni. Kiállításaink, kiadványaink cseh visszhangja újabb utat nyit a magyar exlibrisnek külföld felé.

Olomoucban 1966. szeptemberében került megrendezésre az EUROPEI LIBRIS 66 c. kiállítás, meghívott művészekkel. Magyar részről Drahos István és Fery Antal nyertek meghívást a kiállításra.

Az 1966. júniusában Tarnóuban megrendezett magyar napok keretében kiállítás volt a Tarnóvi Városi Múzeumban SZASZ Endre grafikusművész munkáiból. A kiállítás szép meghívója - Szász Endre Bem-portréjának reprodukcióját is közli.

Graz ismét nemzetközi exlibris és grafikai kiállítás színhelye volt. A kiállításon, amelynek megrendezése ROLAND ROVEDA nevéhez fűződik és amely 1966. április 14. és június 1. között volt nyitva a közönség számára a magyarokat Bordás Ferenc, Drahos István, Fery Antal és Nagy Árpád Dániel képviselték.

Nemrég került a kezünkbe Gross Arnold olaszországi kiállításának a katalógusa /Roma, Virginia Magini, 1965. dec. 11 - dec. 28./ A katalógus címlapját a művész Via Margutta c. rézkarcának reprodukciója díszíti. A szép kiállításához, amely a magyar grafika külföldi térhódításának egy újabb állomása, a KBK nevében is gratulálunk.

A tarnóvi muzeum Bem alakját bemutató ikonográfiai kiállításra készül, amelyhez a budapesti Történelmi Képcsarnok is több anyagot szolgáltatott. A kiállításon Bem apót ábrázoló exlibrisek is bemutatásra fognak kerülni s ha nem is nagy mértékben, de itt is ki fog domborodni a magyar vonatkozás.

Grafikusművészeink egyre több külföldi exlibris-megrendelést kapnak. Legutóbb Drahos István a Lengyelországban élő Lippóczy Norbert, Kékesi László pedig az észt Paul Ambur részére készített jélsikerült lapokat.

COLLEGIUM HUNGARICUM

A krakkói I. Nemzetközi Grafikai Biennálé egyik fődíját Gross Arnold nyerte el. Gratulálunk!

A krakkói I. Nemzetközi Grafikai Biennálé zsűrijében Magyarországot Stettner Béla grafikusművész képviselte.

A IX. Luganói Grafikai Biennálén a szokásos három meghívott reprezentáns művész között Kondor Béla szerepelt egy amerikai és egy jugoszláv grafikkal együtt. E tény is bizonyítja a magyar grafika jó hírének erősödését. A kiállítás díjazásai között van Würtz Ádám grafikusművész is.

A II. Brnoi Nemzetközi Könyvművészeti Biennálén szerepelt művészeink közül Szász Endre grafikusművész kapott díjat színes monotypia illusztrációért.

Az 1966. évi TOKIÓI GRAFIKAI BIENNÁLÉN Hincz Gyula, Feledy Gyula, Gross Arnold, Lenkey Zoltán és Pásztor Gábor grafikusművészek vesznek részt. - Ugyancsak Tokióban október 7 - 19. között nemzetközi képzőművészeti kiállítást rendez az AIAP /az UNESCO képzőművészeti szerve/ japán bizottsága az V. nemzetközi kongresszus alkalmából a Magasins Generaux de Kei-O Galériában. Magyarországot 3 grafikus képviseli: Gy. Molnár István, Gyulai Liviusz és Würtz Ádám.

A bécsi magyar intézet ez évben két kiállítást rendezett eddig. Februárban Németh József festőművész, Kis Nagy Andras szobrászművész és Csohány Kálmán grafikusművész anyagát; áprilisban Orosz János festő, Németh Mihály szobrász- és Feledy Gyula grafikusművész műveit mutatták be. 1966. őszén még egy kiállítást rendezünk: Jzalay József festő-, Vigh Tamás szobrász- és Gacs Gábor grafikusművész anyagából.

A kiállítások katalógusai a kiállításokhoz méltó köntösben és tartalommal ismertetik művészeink munkásságát. A kezdeményezés, mely most már rendszeressé vált, csak dicsérhető de meg kell jegyeznünk egy hiányosságát. Minden azt bizonyítja, hogy külkereskedelmi szervünk, az ARTEX, az egyébként nagy sikert aratott kiállítások anyagának értékesítésére még mindig nem készült fel. Az történt ugyanis, hogy a műveket, valamilyen általunk érthetetlen okból, a nagy kezeslet ellenére sem tudták eladni. Pedig inkább az ilyen magas színvonalu művek, mint a giccsek exportjával kellene foglalkozniok.

A XXXIII. Velencei Biennálé nagy pavilonjában Borsos Miklós szobrászművész és Feledy Gyula grafikusművész műveit mutattak be, több gobelin-tervezőművész szönyegeinek társaságában.

GYŰJTŐERKÖLCS

A nemzetközi exlibriséletben - főleg a csere vonalán - a múltóbbi években olyan jelenségek mutatkoznak, amelyek nagyon sok embernek végleg elvették a kedvét a gyűjtéstől, sokakat a gyűjtés erős lassúkitására kényeserítettek, még több embert pedig végleg elkedvetlenítettek. Magyarul: kialakult egy gyűjtő-huliganizmus, intézményesült a gyűjtőknek az a fajtája, aki csak kapni akar és adni nem s a tevékenységét hivatalos egyesületi névjegyzékekben való szereplés és repülőcéduláknak szétküldése ürve alatt követi el. E jelenség, amely kisebb-nagyobb mértékben az exlibrisgyűjtés kezdetétől megtalálható és az exlibris - gyűjtéssel egyidős, de napjainkban már tömegmérteket öltött, persze büntető jogszabályba nem ütközik, de nagy mértékben erkölestelen és éppen azért a kérdése rendezését is erkölcsi sikon, a közsveleménybüntetés bevezetésével kell megoldani és ez a feladat az egyesületekre illetve a szervezés alatt álló nemzetközi exlibrisasszociációra vár.

Előljáróban feltétlenül ismertetni kell a kialakult szokásjogot. Minden gyűjtő szabadon választhatja meg cserepartnerét és maga határozhatja meg, hogy mit /milyen művészt, milyen technikát milyen tematikát stb./ gyűjt. Ez pillanatra sem képezheti vita tárgyát. De ha a címzett a küldeményt bármilyen okból nem akarja megtartani, a küldeményt tartozik a feladónak visszaküldeni. Ez az az, amit a vándorszó-gyűjtők sosem tartanak be! A küldemény visszaküldése még külön pénzbe sem kerül, mert ha a borítékra ráírja hogy "a címzett nem fogadta el", vagy "retour" stb. - a posta díjmentesen visszaszállítja a feladónak. /A feladó neve kevés kivételtől eltekintve majdnem mindig megtalálható a borítékon és ha véletlenül hiányosnak róla, a levél tartalmából feltétlenül megállapítható. A legtöbb küldemény ugyanis nyomtatványként, nyitott borítékban érkezik. /A visszaküldés miatt sértődésnek helye nincs az illetőt töröljük cserenyilvántartásunkból. Az azonban, aki a küldeményt megtartja, de nem viszonzza, "gyűjtőtevékenysége" ellenére sem érdemli meg a gyűjtő nevet. Az el tulajdonítás sajátosság esete ez. "Könyvet lopni nem bűn" - sokáig élt ez a mondás a bibliofilek körében. Ne engedjük, hogy az exlibrisgyűjtés vonalán az "exlibrist lopni nem bűn" morálja honosodjék meg!

Persze, ezeknek a "gyűjtőknek" a tevékenysége akaratlanul segítséget kap azokban az egyesültekben is, akik együttesen adják ki név- és cserejegyzéküket s nem tesznek különbséget azok között, akik csak tagok, de nem gyűjtenek s azok között, akik tagok is és gyűjtenek is. Persze vannak gyűjtők, akik cserepartnerként tüntetik fel magukat a névjegyzékekben és ennek ellenére is csak kapni akarnak, de viszonzni nem - ezek a legveszedelmesebbek. Igaz, könnyű kiismerni őket. Ilyeneknek csak egyszer küld az ember; igaz, erre a küldeményre keresztet vehet. A "gyűjtő"gyűjtemény azonban így is szaporodik, s hogy a küldemények feladóját kerülgeti a guta - oda se neki! Es a gyűjtőfajta maga esem kezdeményes csere /akkor lapokat is kellene mellékelni/, hanem nevet tagnévsorokban és repülőcédulákkal kolportálja - és vár. És nem vár hiába... Hogy az egyoldalú "gyűjtés" divatja milyen méreteket öltött, annak bizonyítására csak a saját adataimra hivat-

koszatom. 1965. év folyamán 112 küldeményem maradt megválaszolatlan s mivel egy-egy alkalomból 10 lapnál kevesebbet sosem küldök, az 1965-ös év minimálisan 1120 exlibria veszteséget jelentett. Valószínűleg hasonló tapasztalatai vannak mindazoknak, akik nagyobb nértékben cserélnek. A címzetek neve egyébként vagy tagnévsorokban szerepelt, vagy a folyóiratokban szereplő pótlásokban, valamint repülőcédulákon, amelyeket a külföldi küldeményekben tucat-szára kap az ember.

Véleményem szerint végérvényesen megérett az idő a csere nemzetközi szabályozására! Erre elsősorban a megalakulóban levő nemzetközi exlibrisszövetség hivatott, melynek előkészítőbizottságát éppen a X. Krakói Exlibris Világkongresszus delegátusai választották meg. A nemzetközi szövetség az egyes nemzetek exlibris egyesületeit foglalná magában. A tagegyesületeknek javaslatot kellene élni a szövetség felé a csere szabályozása ügyében, a beérkezett javaslatokat nemzetközi szinten kellene megvitatni és elfogadni, majd az egyesületek részére, az egyesületek által pedig a tagság részére kötelezővé tenni. Bár az így létrehozandó nemzetközi cserezabályzat nem birna jogszabály erejével, lehetne olyan szankciókat fűzni hozzá, amelyek betartását valószínűsítene és a kalózkodókat számát erősen lecsökkentenék.

A nemzetközi cserekódexnek elsősorban az egyes egyesületek által kiadott névjegyzékek ügyét kellene rendezni. Kötelezni kellene az egyes nemzetek exlibris egyesületeit, hogy meghatározott időközökben /pl. két évenként/ cserejegyzékeket adjanak ki, tagjegyzékek kiadása esetében pedig jelöljék meg feltűnően, hogy ki gyűjt és ki nem. A két éven belüli időközi változásokat az egyesületek folyóirataiban kellene közölni. A továbbiakban kötelezni kell a cserelistákban szereplő tagokat a küldeményeknek meghatározott időn belüli /két hét, vagy három hét/ elintézésére /visszaküldésére, vagy cserével való viszonzására/. Szabályozni kellene az egyes grafikai technikák közötti cserearányt is /pl. 1 rézkarc - három fémetszet stb./, mert ma még általános dolog, hogy 10 jó lapra, rézkarcra vagy fémetszetre 10 gyenge klišét küldenek s a cserepartner azt hiszi, hogy korrekt módon járt el. Egyesületi tagként csak azt szabadna felvenni, aki a belépési nyilatkozat aláírásával egyidejűleg ugyancsak aláírásával vállalja kötelezettséget a cserezabályzat betartására. A cserezabályzat be nem tartása ügyében tett panaszokat az egyesületek kötelesek volna kivizsgálni s a mulasztás megállapítása esetén első ízben írásbeli figyelmeztetést alkalmazni, második ízben pedig a mulasztót az egyesületből kizárni s a kizárás tényét úgy belföldön, mint külföldön nyilvánosságra hozni. A becsületes exlibrisgyűjtőkre ezek az intézkedések semmi hátrányt sem jelentenek, a gyűjtőéletet azonban előbb-utóbb megtisztítanák a hiénáktól.

Sajnos, akadnak magyar gyűjtők is, akik ellen a nagy külföldi gyűjtők névszerint panaszt emelnek. Ez a tény annál is inkább sajnálatos, mert a magyar gyűjtők idáig korrektségükről voltak híresek. S mivel a magunk portáján nekünk kell rendet csinálni, addig is, amíg a nemzetközi exlibrisszövetség megalakul, illetve a nemzetközi cserekódex elkészül, fel kell lépünk azok ellen, akik nemzetközi jóhírűnek ártanak.

Polyóiratunk a fenti kérdéssel kapcsolatban szívesen vesszék és szívesen közöl minden olyan javaslatot, ami a kérdést előbbre viseli.

GALAMBOS FERENC

KARL- GEORG HIRSCH

JAN HEBERGEN
EXLIBRIS

Napjaink keletnémet könyv művészetére a lipcsei Könyvművészeti Főiskola vitathatatlanul rányomja bélyegét. Hatása azonban a merkantil-grafikára, főleg a plakátra és az exlibrisre is kiterjed. Ennek a kitűnő intézménynek köszönhető, hogy a keletnémet könyv mint iparművészeti alkotás is megállja a helyét a világversenyben. A művészi német könyv egységes alkotásként jelentkezik, ahol a papír és a betű, a szedés és az illusztráció, a borítólap és a kötés nemcsak külön-külön a legjobbat nyújtja, hanem harmonikus, művészi egységben jelentkeznek. Sok a kiváló illusztrátor-művész a közülük is egyre többször találkozhat az ember KARL-GEORG HIRSCH nevével. Leginkább fában dolgozik és igen széles skálájú művész: a német klasszszikusoktól Shakespeare-en keresztül /Szentivánéji álom/ a kortárs irodalámig /Mai spanyol lira stb./ sok értékes munkát illusztrált. Munkáit úgy a szakértők, mint a közönség kedvező fogadtatása kísérte. Érett, egyéni hangú, a szöveghez mégis jól simuló illusztrációi láttán meglett kora férfinak gondolná az ember, pedig a művész meglapcén fiatal.

1938-ban született Borszlóban. Gyermekévei a háboru borzalmához fűződtek, s a nagy világégésben édesanyját kivéve egész családját elvesztette. 1945-ben édesanyjával együtt Lipcsébe költözött s az iskolái elvégzése után mint é-pítómunkás dolgozott közel öt évig. Szabad idejében már ekkor is sokat rajzolt s a vonal művészeete egyre jobban hatalmába kerítette. Rajzai csakhamar felhívták a szakértők figyelmét is a fiatal művészre. Így került be a lipcsei "Hochschule für Graphik und Buchkunst"-ba, ahol öt éven át ösztönös tehetségéhez megszerezte a nélkülözhetetlen alapokat s bepillantást nyerhetett a korszerű grafika és köhyvművészet titkaiba. Diplomáját 1965. júliusában kapta kézhez, de a kiadók már főiskolás korában is foglalkoztatták s mikor kikerült az életbe, már ismerték a nevét.

Karl-Georg Hirsch mint grafikus Goyát tekinti mestérének. A "Les desastres de la guerra" lapjai, párosulva saját megrázó háborus élményeivel, döntő módon befolyásolták emberi és művészi magatartását. Daumier-től is sokat tanult s a társadalomkritika, a torzításon keresztül való javító-

szándék gyakran kicseng illusztrációiból és egyéb grafikaióiból. Realista művész, s ennek még a "Szentivánéji álom"-hoz készített illusztrációk fantázia-bősége sem mond ellent. Szaltüköv-Szcsedrin illusztrációi túl a szöveghez való azonosuláson ismét elsősorban a társadalomkritikus Karl-Georg Hirscht állítják elének. A mai spanyol líra c. kötethez készült illusztrációi döbbenetes módon érzékeltetik azt a feszültséget, amely a spanyol lírán keresztül a mai Spanyolország életét jellemzi s amely lidércnyomásként ült az emberek mellére.

Hirsch, mint grafikus kedveli az aprólékos kidolgozást, de mégsem veszik el a részletekben, mert grafikáinak eszmei mondanivalója szilárd egységbe fogja a részleteket. Narratív művész, azonban a drámai feszültségeket is tudja érzékeltetni s portréin keresztül kitűnően jellemez. Amíg az író szavak ezreivel, jelzők áradatával teremt milliót, kort és embert, addig Hirsch a szűkszavú vonallal teszi ugyanazt. Jellemábrázoló készsége, hangulatteremtő ereje a magas színvonalu német illusztrátor-gárdából is kiemeli.

Karl-Gerg Hirsch az illusztráción keresztül jutott el az exlibrisig, mint a grafikusok legnagyobb része. Itt is egyéni stílusa dominál: új utakat keres, azonban exlibrisei ennek ellenére máris kedveltek és keresettek a gyűjtők között. A keletnémet exlibris-egyesület, a Pirckheimer Gesellschaft Hirsch exlibriseit is bekererte, s exlibrisművészetéről az 1966 évi hamburgi exlibris-kongresszussal kapcsolatban megrendendő exlibriskiállítás fog számot adni az exlibrisgyűjtők társadalmának.

Karl-Georg Hirsch fiatal művész s így az európai exlibrisművészet még igen sokat várhat tőle. Tehetsége, eddigi eredményei máris biztosíték arra, hogy az exlibrisgyűjtők hozzá fűzött reményeit be is fogja váltani. [G. P.]

CSERELISTA · TAUSCHLISTE · EXCHANGE LIST · LIST D'ÉCHANGE

/Polytatás/

Prof. CARBONARA

Via Privata Volta
42/
Rapallo-Olaszország

Dr E.S.F.CASARIEGO

Ayala 19. Madrid 1.
Spanyolország

Josef CERNY

Sudkov.okr.Sumperik
Csehszlovákia

ing.Jan CETKOVSKY

Tyrsova 17.Ivanovice
no Hené okr.Vyskov
Csehszlovákia

Alois CHVÁLA

Zelenecka 24-356'
Praha 9.Hloubetin
Csehszlovákia

Carlo CHIESA

Via Nosedo 8.Lugano
Massagno. Svájc

Miroslav CINNER

Holubova 993
Pardubice
Csehszlovákia

A. COLLART

74 avenue Walskiers
Auderghem/Bruxelles
Belgium

V. CURDA

Kosmáková 31
Perrov
Csehszlovákia

Josef CRETEN

Anna Bijnstraet 22
Berchem-Antwerpen
Belgium

Brian CHRISTENSEN

Skovehøndervej 81
København-NN
Dánia

M.Garcia de la CRUZ

Caridad 7-2°.Dreha
Gijon/Asturia
Spanyolország

Frank-Ivo van DAMME

Sirijt Lucaslaan 22
Ekeren 2. Antwerpen
Belgium

J.A. DEODATUS

Koolweg 1.
Hoorn-Terschelling
Hollandia

Dr.med.Siegfried DICK

Allesstrasse 24
563.Remscheid
Nyugatnémetország

Janusz DIMIN

ul.Piotrkowska 25/27
Lodz-Lengyelország

Antonín DOLEZAL

U.traitsi c.3.Plzen
Csehszlovákia

G.SCHÖNECK-DOMAN

Paradieshofstr 124
Basel-Svájc

Roger DOMON

3,Ancien Ch. de
Castelnau. Montpellier
Franciaország

Dr med.K.A.DORDA

Schwabheimer Weg.
Siedlung 17-8732
Grettstadt über
Schwinfurt
Nyugatnémetország

Jürgen DOST

Kleinknechtstr 2.
7000.Stuttgart-
Möhringen
Nyugatnémetország

J.F. DROOGLEEVER

Twelloseweg A.19
Deventer-Hollandia

E.W. EGIRSDORF

skr.poczt.134.
Gdynia
Lengyelország

Ella ENGEL

616.-2965. Pharr
Dourt N.W.-Atlanta
Ga.30305 USA

Mary A.ERCOLINI

17 Vista Way
Fairfax
California U.S.A.

Emil ERMÉ

20. Farmcote ED.
Don-Mills.Ontaris
Canada

Willy J.C. EYCK

Oever nr. 3.
Antwerpen-Belgium

Ch. FAVET

164 Rue General de
Gaulle, Troyes
Franciaország

R. TESTOT-FERRY

18.B.1.Gaston-
Cremieux
Marseilles/8.
Franciaország

Erich FORSCHFELDT

Togliatti str 5.II
Dresden N.6.
N.D.K.

INTELLEKTUÁLIS GRAFIKA

- Maurer Dóra grafikái a Dürer teremben -

- 1966. február -

MAURER DÓRA nevére és alkotásaira már főiskolás korában felfigyelték; hírét-nevét elsősorban művészek adták tovább. Öt-hat éve állít ki és 1965-ös kisebb egyéni kiállítását követően a Dürer-termi bemutatkozása első komolyabb találkozása a közönséggel. A Dürer-termi kiállítás megnyitóján /hány komoly tehetséget indított el már a felfelé vivő uton ez a kicsiny, de jelentős intézmény!/, a kis teremből szinte kiszorult a tömeg, amely nagyrészt szaknabeliékből állt: grafikusokból, művészeti írókból, grafikagyűjtőkből. A felfokozott érdeklődés egy komoly tehetségnek kijáró előlegezett elismerés jele.

A kiállítási terem bal oldai falán nyolc kisgrafika bujlik meg, köztük az Ars poetica c. karc. Alacsony asztalon grafikus -szerszámok: vésők, karcolóeszközök, balra kalitkában madár, jobbra cserepes növények serege. Ez az ars poetica a valós látást hangsúlyozza ki, a természet szeretetét, a az élethez való ragaszkodást; a bemutatott grafikákon azonban csak alig-alig találhatjuk a nyomát. Maurer Dóra az alkotás teljesen egyéni utját járja és törvényeit követ; mögéje néz a természeti formáknak, melyek csak arra jók, hogy asszociációkat szüljenek, a másodlagos hangulatokat teremtsenek. A képi rögzítés tárgya nem a közvetlen látvány, hanem a látvány-inspirálta gondolat, a felvillanó asszociációk egymásra túluló áradata. Szürrealista művésszel állunk tehát szemben, élményei nem a valóság tükröződései; alkotásainak tárgya nem vizuális benyomás, hanem intellektuális élmény.

A kiállítást két sorozat uralja: a Pompeji sorozat és az Este képei. A gondolat képi megformálása gyakran csak sorozat formájában kivitelezhető; vizuális élmény egy lapon is rögzíthető, s itt a több lapos kivitel legfeljebb csak variációkat takar. Pompeji, amely i. u. 79-ben a Vezuv lávaömlésének áldozata lett, kiásvott romjaival változatlanul a tűz pusztító erejét példázza, s a mindenkori kataklizmak örök jelképe. Ember nem élte túl, csak amorfi tárgyak, amelyek már nem őrzik az emberek keze-melegét. Ha ezt tudta tenni a Vezuv, mit tehet akkor egy atombomba? Ez a gondolat bujkal a sorozat lapjain, ahol a látvány az asszociációk végtelen sorozatát indította el, amely az érzékeny női lélekben felfokozottan rezonál; a Kiölt város, a Holtak háza, nem Pompeit eleveníti meg, hanem a rettenetet, amely mögött érződik egy halott kultúra siratója. S az élmény mögül előbuvó gondolatok-születte grafikák nem csak a rettenetről vallanak, de tiltakoznak is. A képi megfigyelés tárgyai, alakjai egyre jobban absztrahálódnak, s csak torz körvonalakkal tapadnak - nem a valósághoz - hanem a valóság-születte intellektuális élményhez. Ugyanezt a magányt sejtetik "Az este képei" c. sorozat grafikái is. A Menedék, a Kis éji kép, a Halottasmenet sejtelmes álmovilága túl a valóságon, de

mégis röghbakötöten, oldott formákkal, elmosódott körvonalakkal, a ma emberének szorongó életérzéséről vallanak. A vigasztalan pesszimizmustól a megadó szomorúságon át a halk melankóliáig az érzelmek széles skáláját fogja át a művész, de azért néha átcsillan rajtuk az emberben való hit s a jobb jövő áhitás nyugtató derűje. Innen a harmincon azonban a pesszimizmus csak sivár percek alkalmi kísérője lehet, nem pedig végleges attitűd. Minden szakadékból van kiút, s Maurer Dóra nem egy grafikája sejtetni engedi, hogy az érzelmek zűrzavarából kivetítő ut előtte sem ismeretlen.

Magabiztos technikai tudás uralja Maurer Dóra minden egyes grafikáját, amelyet kísérletező kedv s a szokványostól való ószinte irtózás kísér. Némelyik lapja első látásra megejt, némelyik ellentmondásra és vitára készítet - de egyik előtt sem lehet elmenni közömbösen! S ez - erényeivel és ellentmondásaival együtt - a tehetség legbiztosabb jela.

Galamboš Ferenc

MAURER DÓRA! FAMEZSZETE

Ewald Okas rézkarca

Szabó László linómetszete

Hírek

Ajándékpennünket, a "Magyar grafika 1966." címu. 2. eredeti lapot tartalmazó vászonkötéssel és 32 oldalas magyar illetve német szövegű ismertetővel el látott reprezentatív kiadványunkat, 150 példányban, a Kulturális Kapcsolatok Intézete segítségével elküldtük Hamburgba

Az ÚJ IRÁS fiatal írógenerációnk lapja sokjebb számai gazdag grafikai tartalommal jelennek meg. Róladaképp a csehszlovákiai magyar IMODALMI SZEMLE szolgált, amelyet grafikai anyagok mellett sokszor érdeklő írással kísérték az érdekes kezdeményezést örömmel üdvözljük

A Debreceni Kisgrafika kiállítás /1966 március 20- április 3/ kis, illusztrált katalógusához Réthy István irt bevezetést.

A Kiadói Főigazgatóság rendezéseben ez év áprilisában Rómában, júniusában Milánóban mutatták be a magyar könyvművészetet képviselő eredeti illusztrációkkal kiegészített kiállítását.

Figyelem! Kérjük tagjainkat, hogy a Fészek klubban tartott klubnapjainkra minden esetben hozzák el a meghívókat, mert csak ez esetben lehet belépő - díj nélkül a klubot látogatni.

Szeretnénk, ha az ősszel kezdődő előadásorozaton több budapesti gyűjtőnk venne részt és vidékről is nagyobb számban keresnék fel klubnap - jainkat.

BÁLVÁNYOS HUBA GRAFIKAI

As Uj Írás, amely pár hónap óta nemcsak a fiatal írótehetségek fóruma, de a fiatal képzőművészeknek is teret ad, 1966. évi februári számában a Fiatalok Képzőművészeti Studiója tagjainak több munkáját közli. A képmellékletek közül meglep és elgondolkoztat Bálványos Huba grafikája, amely a szürrealista alkotások közül nemcsak realista ábrázolásával tűnik ki, de mély gondolati tartalmával is, mely elgondolkoztat, de esztétikai kielégülést is ad.

Bálványos Huba grafikusgárdánk fiatalabb korosztályához tartozik, ahhoz a nemzedékhez, amely művész igényességével, kötetlen, változatos tematikájával, technikai kísérletező kedvével, eszmei mondanivalójának mély humánumával a magyar grafikát a táblaképfestészet és a szobrászat fölé emelte. Budapesten született 1938. június 7-én, s a Művészeti Gimnáziumban tett érettségit 1956-ban. Itt Balázs László és Barát József tanárok egyengették az utját. Érettségi után a Képzőművészeti Főiskolára került, ahol Pap Gyula, Szónyi István és Pór Bertalan keze alatt tanult, azonban Pásztor Bélának, mindmáig legjobb barátjának üzentzésére végleg a grafika mellett kötött ki. Ek Sándor vezetése mellett dolgozott, míg a grafikai technikák rejtelmeibe Rozanits Tibor és Rassler Károly vezették be. Ek Sándor, mint tanár, leginkább

azzal szolgálja a magyar képzőművészet ügyét, hogy az alapok megadása mellett szabadon engedi fejlődni a fiatalokat, a maga művészeti felfogását senkire sem igyekszik ráerőszakolni, s így Bálványos Huba is követhette egyéni utjait. 1962-ben végzett, Gyulay Liviusszal és Lenkei Zoltánnal együtt. A diploma megszerzése után egy évig független művészként tevékenykedett, s a kecskeméti, majd a nagyma-

Bálványos

rosi művésztelepen dolgozott. 1963-ban került vissza a Képzőművészeti Főiskolára, mint drámaó tanár s azóta a fiatalok nevelésének és a grafikának él.

Amióta kikerült a főiskoláról, alkotásaival elég gyakran találkozhattunk a különböző tárlatokon. A Miskolci Országos Képzőművészeti Kiállítás /1962. és 1965./, a Miskolci Országos Grafikai Bienná 16 /1963. és 1965./, a Fialat Képzőművészek Stúdiójának kiállításai /1963. és 1964./, a Dolgosó emberek között c. kiállítás /1963./, a Főiskolai Grafikai Kiállítás /1964./, a X. Magyar Képzőművészeti Tárlat /1965./ mind jó alkalmat nyújtott neki arra, hogy alkotásaival a község elé álljon és munkássága nem is maradt észrevétlen. Sikert hozott a berlini Intergraphik c. kiállításon szereplő "Beszélgetők" c. linometszete is. Művészi pályája eredményeinek értékelése több pályadíj megnyerésében is realizálódott. A Stúdió pályázatán négyeser szerepelt és háromszor nyert díjat: egyszer első /1965./, kétszer pedig másodikat /1962. és 1963./. A Kisceλλι Múzeum "Budapesti Üzemek élete" c. pályázatán 3000 forintos díjat nyert s megvették további két grafikáját is.

Bálványos Huba termékeny grafikus. Mappái a komoly grafikák tucatjait őrzik. Minden grafikai technikában otthonos, de a litográfia, ez a nálunk sajnálatosan kihalóban lévő sokszorosító technika áll hozzá a legközelebb. Ennek kettős oka van. Mint aki festőnek indult, a grafikában sem hajlandó lemondani a színekről, s a litográfia erre bő lehetőséget nyújt. Azonkívül a litográfia a tiszta vonaltól az egy szín, vagy a több szín tónusgazdag-

Művész

ságáig a kifejezési eszközök végtelen gazdagságát kínálja.

Tematikailag az ember, a tárgy, a táj egyaránt megjelenik Bálványos Huba grafikáin, de szerepük sosem elsődleges és közvetlen. Bálványos Huba grafikáinak tárgya nem a vizuális élmény, hanem korunk izgató eszméi és gondolatai, melyeknek képi megfogalmazásában a vizuális elemek: a táj, a tárgy, az ember csak eszköz s nem végcél. A testetlen gondolat képi megelevenítéséhez azonban nem a szürrealizmus fegyvertárából veszi eszközeit - pedig az intellektuális grafikában ez mindennapos - hanem realista képelemekre épít s így grafikája, ha gondolkodásra is késztet, olyan rejtvényt, amit meg lehet fejteni s a kiharcolt élmény hangulatot teremt és az esztétikai hatás mellett gondolatokat is ad.

Málvay

Látványosan ellentmondásos ez a rögghözkötött fantázia, ez a tárgyiasított gondolat. De csak látványlag! Maga a kompozíció, az egyes képelemek térbeli elhelyezkedése, a vezérmotívum realista megfogalmazású kiemelése, vagy központba állítása, a képi asszociációk hangulat-teremtő, eszmét alakító vagy ráutaló szerepe testesíti meg azt, amit a művész mondani akar. Inkább drámai ez a művészet, mint lírai, bár sem nélkülözi a lírai elemeket sem, s inkább gondolatokat hordoz, mint elbeszélő elemeket.

Bálványos Huba képzeletét két probléma izgatja leginkább s ezek grafikáinak középponti témái. Az egyik a jó és a rossz harca, a másik az elidegenedés. E két gondolat-körhöz a lapsorozatok egész tömege készült, vívódó és kiérlelt, harcoss és megbékélt, amegoldottnak vélt és mégis mindig új problémákat felvető alkotások. Az igényes problémák súlyos harcokra kényszerítik a művészt s a maradéktalan önkifejezés soha el nem érhető vágya, a vívódva-alkotás, a nekigyürkőzés eredményei tükröződnek ezeken a sorozatlapon. S ha győzelmet nem is hozott még mindegyik, érezzük

mögöttük a szándék becstelenségét s a nagy feladatokhoz szükséges erőt. A jó és rossz harca a teremtés-mitoszoktól a keresztény művészeteken keresztül napjainkig minden igényes alkotó állandó témája maradt. Ebben az agyonirt, agyonrajzolt témában újat adni még korszerűsített formában is igen nehéz, de Bálványos Huba megpróbálta és nem is sikertelenül. A rosszát állatokkal: a hagyományos sárkánnyal, kutyákkal stb. testesíti meg s a hagyományos szimbolika s az ellentételeként jelentkező ember a gondolat örök drámaiságát az ember oldaláról igyekszik megoldani. Az elidegenedés, mint filozófiai és szociológiai kategória ma igen divatos a művészetekben: az irodalomban inkább, mint a képzőművészetben. A tény rögzítése maga is méltó művészi feladat, de még heroikusabb a feloldás művészi kifejezése. S itt csak a szocialista humanizmus segít. A gép, amelynek az ember sokáig rabszolgája volt s néhol az még ma is, a szocialista társadalomban már csak eszköz az ember emberhez méltó életének a szolgálatában. S a magány, a nagyvárosi ember társtalansága is csak azt sújtja, aki kirekeszti magát a közösségből. - Bálványos Huba e tematikával foglalkozó grafikai döbbenetes erővel hatnak a nézőre is, egyes lapjain azonban a kérdésre már jelentkezik a felelet, amely csak egyértelmű lehet.

A nagyméretű kompozíciók mellett a fiatal művésztől a kisgrafika sem idegen. A gondolati elem itt egy kissé háttérbe szorul s a vizuális élmény dominál. Az uralkodó szerepet - főleg az ex libriszeken - a szimbólum veszi át. E kisgrafikákon a megfogalmazásbeli változatosság éppen úgy megta-

lálható, mint a sommászó hajlam a kompozíció szigorú rendje éppen úgy, mint a vonalak lüktető, életteli ritmusa. E lapok nyugalmat árasztanak és ha nem is teljesen problémamentesek, kiegyensúlyozottak és nyugalmat keltenek.

Bálványos Huba művészetének jövőbeli fejlődési vonalát nehéz volna ma még kitapogatni. Egy azonban bizonyos: mindig lesz mondanivalója a magyar grafika számára s így utját érdemes lesz figyelemmel kísé-
- bos -

A magyar grafika fokozott megbecsülése jelentkezett az 1966 évi Munkácsy-díjak odaítélésékor. Az I. fokozatot Raszler Károly és Feledi Gyula kapta, a II. fokozatot Würtz Ádám, a III. fokozatot pedig Stetner Béla és Gacs Gábor grafikaművésztünk kapta. A kitüntetetteknek, akik mind szorgalmas művelői a kisgrafikának is - a KBK nevében őszinte szívből gratulálunk!

A KBK pécsi fiókszervezetéhez hasonló kezdeményezés indult meg DEBRECEN-ben. Kisgrafika kiállítást kívántak rendezni, melyhez körünk tavalyi Dürer-termi kiállítása anyagát a szervezők rendelkezésére bocsájtottuk. A kiállítás március 20-án nyílt a debreceni Művész klubban. Szabó Lászlót, a szervezőt, fiatal grafikuskolegánkat minden elismerés megilleti. Reméljük a kezdeményezés sikerrel jár és a régi debreceni gyűjtőmozgalomhoz hasonló erős kisgrafika tábor eredményez.

Az Országos Széchényi Könyvtár és a Kisgrafika Barátok Köre által megrendezett "A mai exlibris" c. kiállításról az OSZK HIRADÓ, a könyvtár folyóirata is megemlékezett 1965 évi 12. számában s a kiállításról az exlibris további népszerűsítését, a kiállítás katalógusától pedig - amely a nemzetközi csereszölgálat keretében eljutott a világ minden nagy könyvtárába - a könyvtár népszerűségének növelését várja. A folyóirat kérdéses számának címlapját egyébként Nagy Árpád Dánielnek a kiállításra készült linometszetű emléklapjának a reprodukciója díszíti.

A Hazafias Népfront VI. ker. bizottsága 1966. március 24. és 1966. április 14. között rendezte meg Varga Nándor Lajos grafikai kiállítását VI. Népköztársaság u. 94.sz. alatt. A megnyitóbeszédet Máriássy Judit tartotta, míg a kiállítással kapcsolatos ankét vitáját Dr. D. Fehér Zsuzsa vezette. A kiállítás megérdemelten nagy sikert aratott.

Ma észt exlibrisművészeti kiállítás címmel ismertette Galambos Ferenc az OSZK-KBK között észt exlibris kiállítását a Szocialista Művészetért 1966. évi 2. számában. A cikk három észt exlibris reprodukcióját is közli.

A KBK két kiadványát /Jurida Károly tizenkét rézkarc - Gy. Molnár István kisgrafikai /ismertette Galambos Ferenc a Művészet 1966. évi februári számában. A lap Jurida Károly egyik exlibrisét is közli.

Kaveczky Zoltánról közölt megemlékezést a Művészet 1966. évi áprilisi száma Galambos Ferenc tollából. A cikket a művész egyik szép rézkarcának reprodukciója díszíti.

Ugyancsak a Művészet 1966. évi áprilisi számában olvashattuk az észti exlibris kiállítás bevezetőjét, három reprodukció kíséretében. A kis cikk Galambos Ferenc írása.

1966. januárjában került megrendezésre a KBK lengyel kisgrafikai kiállítása a Híradó-technikai Vállalat kulturtermében. Pár XVIII. századi exlibris mellett napjaink lengyel kisgrafikáját harminc lengyel művész alkotásai képviselték. A kiállítás anyaga dr. Semsey Andor lengyel gyűjteményéből került ki s a sokszorosított katalógus bevezetőjét ugyancsak Semsey Andor írta. A katalógus két eredeti ducról nyomtatott lengyel művésztől származó exlibriset is tartalmaz /Zbigniew Dolatowski és József Szusskiewicz/, amelyek magyar gyűjtők részére /Galambos Ferenc és Semsey Andor/ készültek. A kiállítás megrendezése elsősorban Rákóczy Ferenc tagtársunk nevéhez fűződik.

Mal európai kisgrafika címmel vendéghiállítást rendezett a KBK az Elektromechanikai Vállalat kulturtermében, amely 1966. április 7-én került megnyitásra. A kiállítás megszervezése Rákóczy Ferenc és Semsey Andor nevéhez fűződik.

A lengyel exlibris kiállítás a malborki vármuseum anyagából július 20-án a Lengyel Kultúra helyiségében került megrendezésre, majd a vidéki egyetemi városokban került bemutatásra. A kiállításhoz nyomtatott katalógus is készült eredeti, beragasztott exlibrisekkel.

A budapesti Lengyel Exlibris kiállítás katalógusa részére BORDÁS FERENC készített faszettű emléklapot.

Az OSZK HIRADÓ 1966. évi 4. számában örömmel olvashatjuk a könyvtár exlibristevékenységével kapcsolatos terveit. Bálley Pál a júliusban megrendezendő lengyel exlibris kiállítás után az őszre finn exlibris kiállítás megrendezését tervezi s a Rabbiképző Intézet könyvtárával karöltve össze kívánja gyűjteni a magyar judaica-exlibriseket is. Irigyléreméltó program! Egy kis agitációt mi is tanulhatnánk tőlük!

KBK-nk pécsi csoportja igen élénk klubéletet él. Júniusi klubnapokon Kovács József tartott előadást a miniatűr könyvek pályafutásáról s a meghívó is eredeti grafika volt. Követéseméltó példa!

A Magyar Könyvszemle 1966. évi 2. száma ismét egy exlibris-könyvet ismertet. A recenzió /Paul Ambur: 150 Eklibrist Paugravürist Johannes Juhanoo/ Galambos Ferenc írása.

Dr. KERTÉSZ DÉNES gyűjtőtársunk gyűjteményét ismerteti a Szolnok megyei Népujság 1966. május 11-i száma "Hétezer kisgrafika egy gyűjteményben" címmel. A cikket a gyűjtő fényképe díszíti.

KÖNYVESPOLC

EXLIBRIS 64. JAARBOEK VAN DE NEDERLANDSCHE EXLIBRIS-KRING, Muiderberg 1965. 8°, 65 /1/ 1.

Amikor a Nederlandsche Exlibris-Kring 1963. végén bejelentette a Boeckier anyagi okok miatti megszűnését, a közlést szomorúan vette tudomásul az exlibris minden híve szerte a világban. A Boeckier nemcsak kitűnő kiállítására révén hódította meg a közönséget, de tartalmilag is egyike volt a világ legfigyelemreméltóbb exlibris-folyóiratainak; nemcsak a holland kisgrafikáról adott híréget, de figyelemmel kísérte a nemzetközi exlibriséletet is. Mi magyarok is többször szerepeltünk a folyóiratban, s Drahoš Intavánról, Kaveczy Zoltánról, Vertel Józsefről, Fery Antalról jelentek meg benne kisebb-nagyobb, exlibriséletünket pozitíven értékelő közlemények. A Boeckier helyett a Nederlandsche Exlibris Kring évkönyv kiadását határozta el, melynek első kötete - 1964-re - 1965. április havában került ki a nyomdából. Nyugodtan elmondhatjuk, hogy az évkönyv kellő kárpótlást nyújt a folyóiratért mert a nyomdai kiállítás szintén kifogástalan; a finom papír, a modern tipográfia, az illusztrációk gondos kivitelezése a holland nyomdaipar és könyvművészet magas színvonalát jelzik. Ami a tartalmat illeti, változatos és sokoldalú, s akárcsak a Boeckier, nem csak a holland kisgrafikával foglalkozik, hanem túlnéz a határon is. Johan Schwene kitűnő tanulmánya a nagynevű holland grafikusnőt, Engelien Reitsma-Valencia-t mutatja be 75. születésnapja alkalmából, s illusztrációs anyag kíséretében. /E művészetről Louis Ginsberg róla szóló kis könyvének ismertetésével kapcsolatban már szóltunk! / Herber Blokland Nico Buldert parentálja el, akinek klasszikus megfogalmazása és minuciózus kivitelű fametszeti exlibrisei kedveltek világszerte. Munkássága a huszadik századi fametszet élvonalába tartozik. Jeanne Hieruma-Oosting: Grafiek: onbegrensde mogelijkheden c. cikkében a nyomdák szerepének fontosságát tárgyalja a sokszorosító grafika szempontjából. /Hogy a rossz nyomdai munka mennyire agyon tudja ütni a legszebb grafikát is, azt mi, magyarok tudjuk a legjobban! / H.G.J. Schelling "Verzamelingen" c. cikkében saját gyűjteményét ismerteti. A grafika gyűjtő Goethét tekinti példaképének, akiből gyakran idéz. Pam G. Rueter cikke a portré-exlibrisokról értekezik s illusztrációt /Shakespeare, Csehov, Andersen, Linné, Comenius stb. / nemcsak a portréábrázolású exlibrisekben rejló művészi lehetőségekre hívja fel a figyelmet, de ezeknek az exlibriseknek művelődéstörténeti jelentőségére is. Johan Schwenke cikke három fiatal holland művészt mutat be /Pieter van den Bogaard, Ineke Heestermans, Cees Andriessen/; mindháromtól sokat várhat még a holland kisgrafika. Herber Blokland másik cikke két cseh grafikusról, Ludmila Jirincováról és Cyrl Boudárról ad megalapozott értékelést. Az előbbi nálunk majdnem ismeretlen, pedig eredeti, egyéni hangú tehetség. A kötetet egyébként német, angol és francia nyelvű összefoglalás rekeszti be.

Az első holland évkönyv, amely reméljük, nem fog a Boeckler sorára jutni, nemcsak a világ exlibrisművészetének élvonalában álló holland kisgrafikát mutatja be, s nemcsak a hazai viszonyokat figyeli, mint könyvalkotás is példaképpül szolgálhat, s komoly gyarapodása a nemzetközi exlibrisirodalomnak.

BUFFINA, ANNE : EEN ESSAY EXLIBRIS EN GELEGENHEIDSGRAFIÏK VAN WIM ZWIERZ, Nijmegen 1961, De Gauden Hommel. 8°, 55 l.

A mai holland kisgrafikának kétség kívül WIM ZWIERZ a vezető egyénisége, akit az egész világ ismer. ANNE BUFFINA róla szóló kis monográfiája tehát hálás feladataira vállalkozott a kitűnő művész bemutatásával, amelyet magvas, elemző szövegrésszel és változtatott képanyag közlésével old meg. Közli a kis munka WIM ZWIERZ teljes oeuvre-listáját is és ugyanakkor a lényeges életrajzi adatokról is tájékoztat.

ZWIERZ fiatal művész: 1922. május 17-én született Rotterdam-ban. A középiskola elvégzése után a rotterdami Képzőművészeti Akadémián tanult /1940-1944./, ahol alapos tudásra tett szert a grafikai technikák minden ágában. Eredendő tehetsége, széleskörű tanulmányai fiatalon ismertté tették a nevét és meghozták részére a sikert. Kiállított Csehszlovákiában, Franciaországban, Olaszországban, Belgiumban, Spanyolországban, Izraelben, Indonéziában, Svájcban, Angliában, Ausztriában, hazájában pedig majd minden nagyobb városban volt már kiállítása. 1948-ban a Nederlandsche Exlibris Kring 3-ik, 1946-ban a Mantero-pályázat 3-ik, 1950-ben a NEK 2-ik, 1953-ban, 1957-ben és 1960-ban pedig a NEK első díját nyerte el.

WIM ZWIERZ sikereinek titka elsősorban abszolút modernségben keresendő. Szürrealista művész, valóságérzéke azonban ott lappang szürrealista lapjaiban is: féllábban mindig a valóság talaján áll. Művészete elsődlegesen a "la belle et la bete" közötti ellentétekben fogat. Otthonosan mozog a nagyvárosok és a világkikötők világában, de a gyermekek világa is közel áll hozzá. A vonal páratlan tehetségű varázslója: ruhát, drapériát kevesen tudnak ma úgy rajzolni, mint ő. Látászöveg ellentét áll fenn hideg grafikai stílusa és a mögötte meghuzódó élmény tulfütöttsége között, de ez lényegében nem jelent mást, mint egyensúlyteremtést az ihletet adó élmény s a megvalósulást teremtő gondolat között. A réztecnikák közelebb állnak hozzá, mint a fametszet. A karcoló tü engedelmesebben követi a fantázia játékait, mint a véső. Itt nagy igazán.

ZWIERZ szakadatlanul harcol a kisgrafika önállóságáért és elismertetéséért. Mindig is a művészi kifejezés korlátlan lehetőségét látta benne. Elméletét a gyakorlattal támasztja alá: több mint 200 lapja vall erről. BUFFINGA kis kötetének reprodukciós anyaga nemcsak WIM ZWIERZ művészetét állítja elénk, de az értékelő művészettörténésznek kitűnő ízléséről is vallanak. A kötet kiállítása méltó a művészhez és a holland könyvművészet új utjait jelzi

KATALOG I. WYSTAWY POLSKIEGO EKSLIBRISU WOJKOWEGO. Warszawa 1965, Muzeum Wojaka Polskiego. Kis 4 , 18 sztl. lap, 8 t.

A tematikus exlibriakiállításoknak Lengyelország az igazi hazája. Az orvosi, postal tárgyú, varsói témájú, építészeti vonatkozású, a szőlős, boros stb. kiállítások után a lengyel nemzetvédelmi minisztérium a varsói hadtörténelmi muzeum s a lengyel katonai vonatkozású exlibriseket mutatta be 1965. május 8-31. között megrendezett kiállításán, s arról bibliofil szépségsü, 300 példányos katalógust adott közre.

A kiállítás 260 lapot vitt a közönség elé, s azok a legkülön bözöbb lengyel katonai intézményeket, iskolákat, fegyvernemeket és katonai egységeket, valamint katonai személyeket mutatják be exlibriseiken keresztül. A kiállított lapok legrégebbje a Bibliothèque du Corps Royal des Cadets exlibrise 1765-ből, a legfrissebb lapok pedig napjainkból származnak. Ismert művészek alkotásával ugyanugy találkozhatunk /Sopocko, Wróblewska, Manteufel, Miekicki, Bartolomiejczyk, Ostoja-Chrostowski, Lukciwicz, Borowczyk, Pagowski, Tomecki, Jarnuszkiewicz, Zurowski stb./ mint az istenhátamögötti lengyel garnizonok könyvtárai részére készült exlibrisek névtelen grafikusainak lapjaival. Az anyag így nemcsak grafikai szempontból érdekes, de hadtörténelmi és művelődéstörténeti szempontból is érdeklődésre tarthat számot. A lengyel fegyveres erőknél, úgy látszik, mindig második fegyvere volt a könyv, s erről a számtalan exlibris méltán tanuskodik.

A katalógust Narycz Szwedzinski, Stefan Pagowski és Tadeusz Leszner bevezetései indítják utnak, akik más és más szempontból szólnak tárgyukhoz. A lepleirások teljességre törekednek és sok érdekesadattal szolgálnak a lengyel exlibris történetéhez. A katalógus nyolc eredeti melléklete közül Tadeusz Tuszewskinek a Centralnej Biblioteki Wojkowskiej részére készített, régi fegyverek csoportját ábrázoló, igen kifejező erejű, kétszínnyomatu fametszete és Czeszlaw Borowczykknak Edward Serebnicki részére készített és ulánus rohamot ábrázoló fametszete érdemel különösebb figyelmet.

VARAKIN, IVAN IVANOVICS, KATALOG. Vologda 1965, Vologdoszkaja Kartinnaja Galereja. 16°, 45 l., 5 t.

Vologda, amely Sz. G. Ivenszkij jóvoltából mind jobban a Szovjetunió grafikai kiállítási központjává válik, legutóbbi kiállításán egy vologdai születésű művész, IVAN IVANOVICS VARAKIN grafikáit tette közzsemlére.

VARAKIN építész. A grafika másodlagos, de nem másodrendű megjelenési formája művészi tevékenységének.

VARAKIN az idősebb művészgenerációhoz tartozik. 1889. július 30-án született Vologdában s az ottani gimnázium elvégzése után a müncheni egyetem építészmérnöki karán tanult. /Grafikai érdekldése is innen ered./ Az egyetem elvégzése után Németország, Franciaország, Olaszország műemlékeit és muzeumait tanulmányozta. A lig tért haza s kezdette el építészti tevékenységét, amikor kitört

a háboru és a frontra vonult. A februári forradalom a Hadmérnöki Iskolán találta. Ennek elvégzése után a 12. vasuti zászlóalj katonai tanácsának elnökévé választották és Pinszk közelében állomásozott. 1918-ban a VI. Vörös Hadseregben hadmérnöki munkákat végzett. 1920-tól 1927-ig Vologda főépítéssze. Ekkor jelenik meg "Az öreg Vologda" c. grafikai albuma, amely az egész Szovjetunióban ismertté tette a nevét. 1927-ben a Leningrádi Művészeti Akadémia hívta meg, majd a második öt éves terv időszakában egy balti üzem és a gorkiji autógyár építésében vett részt. Ezeket a helyeken is állandóan rajzolt s egymás után jelentek meg szebbnél szebb grafikai. 1942-ben ismét Vologdába került és itt dolgozik az egész honvédő háboru alatt. 1946-ban tér vissza Leningrádba és minden tudását az újjáépítés szolgálatába állítja. Résztvevő Oranienbaum és más orosz városok újjáépítésében is. A háboru utáni években emléktáblákat is készít /Szuorov emléktábla a Kirov sugáruton, Jurjev színész és rendező emléktáblája etb./, közben tanít is a mai V. Muhina iskolában és a leningrádi építészeti technikumban.

VARAKIN grafikaiban majdnem kizárólag építészeti témákat örökít meg s ebben Anna Osztroumovaja Lebegyeva és Ivan Pavlov követője. Mint grafikus, főleg linometzetben dolgozik s építészeti tárgy grafikaát átszellemült realizmus és ugyanakkor dokumentális hűség jellemzik. Albumai: /Az öreg Vologda, Oranienbaum 1945-46-ban, A Néva partján, Petergróf/ oroszország legszebb részeinek képeskönyvei. Egyes grafikai lapjai a külvárosok jellegzetes faházait éppen úgy megörökítik, mint a jellegzetes orosz templomokat és a büszke palotákat. E lapjai realista szemléletük mellett sem nélkülözik a hazaszeretet romantikáját és az egyéni érzés melegét.

VARAKIN exlibriseket is alkot s ezek közül a kiállítás hatot mutat be. Ezeket bizony a konzervatív ízlés dominál, s e lapok az építés egyensúlyt teremtő biztonságát is nélkülözik. Építészeti grafikai magasan ezek felett állanak.

A kiállítást és a katalógust Sz. G. Ivenszkij rendezte, míg a katalógus magvas bevezetését L. Gyjákoncin írta.

BARTOS IK WOUTRA INEKE : TSJECHISCH QUARTET. Een Studie gewijd aan de Illustraties, Exlibris en Gelegenheidsgrafiek van de tsjechische grafici Vojtech Cinybulk, Michael Florian, Jaroslav Lukavsky, Pavel Simon. Nijmegen 1958, De Gouden Hommel. 8°, 95 l.

A cseh kisgrafika népszerűségét mi sem bizonyítja jobban, mint ez a bibliofil szépségű kis kötet, amely négy cseh exlibris-művészt: VOJTECH CINYBULKOT, MICHAEL FLORIAN, JAROSLAV LUKAVSKYT és PAVEL SIMONT mutatja be a kényes ízlésű holland grafikabará - toknak.

A négy cseh művész a mai cseh kisgrafika legszebb eredményeit testesíti meg s közöttük műveik színvonala szempontjából a - ligha lehetne különbséget tenni. Mindegyik művész önálló egyéni -

ség. Alkoto tehetseguk egyeni jegyei, művészetfelfogásuk sokban rokon, de mégis különböző kivetítődése, ötleteik, humoruk mélység-különbsége négy sajátos művészegyeniséget villant fel, akik közül egyiket vagy másikat lehet jobban, vagy kevésbé jobban szeretni és becsülni, de művészetük erőnyeit nem lehet elvitatni. VOJTECH CINYBULK /1915. szept. 10. Prága - / más kisdíák korában iskolája legjobb rajzolója volt. Tanítóként működött a német megszállásig, ekkor gyári munkásnak állt be. Grafikai munkásságát gyermekkönyvillusztrációkkal kezdte, közben bábszindarabokat írt, bábokat és díszleteket tervezett. A felszabadulás után a cseh rádió munkatársa lett. Grafikát Jaroslav Svab, Martin Salcman és Cyril Bouda mellett tanult. A cseh kultuszminisztérium és a Nemzeti Múzeum tanácsadója, 1954. után a Zeneművészeti Főiskola színházi fakultásának dékánja. Mint grafikus, az illusztrációk után először exlibrisekkel és alkalmi grafikkal jelentkezett. Bár a grafika igen sok területén dolgozik ma is, legközelebb ez a két műfaj áll hozzá. Fémetszetei kiművelt technikai tudásáról tanuskodnak. Tisztán metsz, a vonalra és a folthatásra egyaránt épít. Színes lapjaiban is megmarad grafikusnak.

MICHEL FLORIAN /1911. jun. 3. Stare Rise - / korán kezdett linometszéssel foglalkozni. Rengeteg a mondanivalója s ezért lapjai zsufoltak néha, bár jól komponál. Mindig tudja, hogy mit akar alkotásaiban a tudatosság dominál, nem az impresszió. Művészte a logika művészte: ez nyilvánul meg exlibriseiben is. Talán szeretőt játszik ebben a könyvdisz kimért formanyelvre is, amelynek szintén kitűnő művelője.

JAROSLAV LUKAVSKY /1924. márc. 11. Prága - / a kőtet négy grafikus között "primus inter pares". 1942-ben kezdett grafikát tanulni s tanulmányait 1945. után folytatta a prágai Képzőművészeti Akadémián. Prof. Silovszky volt a mestere. Az ötletek és a hangulatok művésze, minden lapját átjárja valami szomorkás mosoly. Lukavsky a grafika lírikusa. Az erő zordsága éppen úgy sajátja mint a könnyed báj. Sok a színes lapja, de csak halk színekkel dolgozik: nem kiiktatni, csak aláhuzni akarja a vonalat. Könnyed vonalvezetése néhol bravúrosra sikerül, de ennek ellenése sehol sem könnyelműskodik. Mondanivalója mögött könnyen meglelni az eszmei magot.

PAVEL SIMON /1920. jun. 16. - / a nagy cseh festő és grafikus, T. F. Simon fia és így érthető, hogy 15 éves korában már fa metszeteket készít. 1939-ben apja tanárkodása mellett kezdi meg a művészeti kiképzését a prágai Képzőművészeti Akadémián, apja halála után pedig Prof. Vladimír Pokl irányítja tanulmányait. Fekete-fehér, valamint színes lapjai harmonikus életérzésről tanuskodnak és finom színérezéskről vallanak. Exlibrisei, könyvdiszizei, szabad grafikai a közönség és a gyűjtők körében nagy keresletnek örvendenek.

LUKAVSKYT VERA KUBICKOVA, PAVEL SIMONT egy A betűjegy alatt rejtőzködő művésztörténész, VOJTECH CINYBULKOT JAN BERANEK, MICHAEL FLORIAN T LUBOMIR VANICEK mutatja be. A kifogástalan nyomdatechnikával előállított reprodukciók /köztük sok beragasztott lap/nemcsak a négy cseh grafikus alkotó műhelyébe engednek bepillantást, de ugyanakkor a cseh kisgrafika magas színvonalát is bizonyítják. A szép kötetsterv WIM ZWIERZ munkája.

Be kell vallnunk - szomszédság ide, szomszédság oda - Jugoszlávia képzőművészetéről, így grafikájáról is édes keveset tudunk, pedig a grafika egyre nagyobb szerepet játszik Délkelet-Európa művészetében a nyugati visszhangja is egyre hangosabb. A politikai kapcsolatok normalizására után itt a legfőbb ideje, hogy jobban megismerjük egymás művészetét, annál is inkább, mert akár csak nálunk, Jugoszláviában is a grafika dominál s bőven van egy mástól tanulni valónk.

A jugoszláv grafika európai sikerei, az ország művészetében betöltött előkelő helye minden figyelmet megérdemel. Nem kis szerepe van a jugoszláv grafika magasba törésében annak, hogy a grafika, mint a legagitatívabb műfaj, mindig együtt élt a néppel és így mindig megkapta azt a figyelmet és támogatást, amit megérdemelt.

A jugoszláv grafika mai sikereiben a Krug Grafikai Kollektív a döntő szerepet játszott és játszik. E kollektíva 1964-ben ünnepelte 15 éves fennállását és a 15 év eseményeit szép nyomdai kiállítású, gazdagon illusztrált emlékkönyvben örökítette meg. BOGDAN KRSIC bevezetője után M.B. PROTIC a kollektíva 15 éves történetét és ma is élő hagyományait ismerteti. Mi a kollektíva legfőbb feladata? Kiállítások rendezése, Jugoszlávia többi galériájával és a kollektíván kívüli grafikusokkal a kapcsolatok fenntartása és ápolása, valamint a fiatal grafikusnemzedék patronálása. Nem kis feladatok ezek, de a kollektíva 15 év alatt becsülettel eleget tett nekik. ANA COLAK-ANTIC tanulmánya a kollektíva 1949-1963. között megrendezett kiállításairól ad beszámolót. Az egyéni kiállítások szereplőit nincs itt helyünk felsorolni, annyit azonban megállapíthatunk, hogy a mai jugoszláv grafika minden jelentős egyéniségét a közönség elé vitték. De bőven adtak helyet külföldi grafikusoknak is, úgy egyéni, mint kollektív kiállítás formájában /japán grafikusok, angol, lengyel, mexikói grafika, stb./. JESA DENEGRİ hosszabb tanulmányában a kollektíva 1964. évi történetét ismerteti, amely a jubileum jegyében fogant s ugyancsak bővelkedett kimagasló művészeti eseményekben. SPASA HADŽIPAVLOVICs cikke BRANKO SOTRA /1906-1960./ grafikus portréját rajzolja meg. Az ismert grafikus a Hadtörténeti Múzeumban és az Iparművészeti Főiskolán dolgozott s egyike volt a kollektíva alapítóinak. Művészete középpont áll a realizmus és az absztrakció között. Hercegovia hegyi tájairól készített grafikái a modern jugoszláv grafika legjobb eredményeit tükrözik. DRAGOSLAV STOJANOVIC SIP cikke DORDA ANDREJEVICA KUNA /1904-1964./ grafikusnak állít emléket. A szocialista művészet reprezentáns képviselője volt s ugyanakkor masereeli értelemben vett kitűnő agitatív művész. / Masereel hatása legtágadhatatlan is művészetében. / "Krvavo zlato" és "Za slobodu" c. ciklusai a művészet eszközeivel adtak segítséget a felszabaduláért vívott harchoz. Különbös és fokozottabb figyelemre tartható szánt MIODRAG JOVANOVIĆ tanulmánya a régi szerb grafikáról. A szerb grafika kezdetei a XV. századba nyulnak vissza és a könyvnyomtatás jugoszlávai meghonosodásához / Cetinje/ kapcsolódnak. Először a fametszet jelentkezett s két évszázadon keresztül egyeduralmi szerepet játszott. A XVIII. században, bécsi hatásra, megjelenik a rézkarc és rézmetszet is. Az első ilyen

jellegű munkák ERISTIFOR ZEPAROVIC és ZAHARIJE ORFELIN nevéhez fűződnek. Az addig kizárólag vallási témákban dolgozó szerb grafikatők lakosították. A litográfia szerbiai megjelenése ANASTAS JOVANOVIC nevéhez fűződik, aki tipikusan romantikus művész. A szerb történelem nagyjait megörökítő grafikai igen népszerűek hazájában. A kisebb cikkek közül BOZIDAR DZMERKOVIC cikke az új grafikai technikáról szól, DRAGOSLAV STOJANOVIC cikke a grafika felhasználási területeinek kiszélesedéséről ad képet, PREDRAG RISTIC cikke a kollektív belgrádi kiállítóhelyiséget ismerteti, LILJANA MIHAC-SIMOVIC pedig a kollektív grafikai gyűjteményéről szól, amely jelenleg 70 művésztől közel 1000 grafikát őriz. A kötet bő, életrajssal ellátott névmutató zárja be. A kötet illusztrációs anyaga a jugoszláv grafika sokoldalúságáról és magas színvonaláról tanakodik. A könyv mindenképpen figyelmet érdemel, a grafikusok és gyűjtők egyaránt haszonnal forgathatják.

VYSTAVA EXLIBRIS - WYSTAWA EXLIBRISÓW. Za sbirki - se sbioru Józsefa Ondruska. Karvína 1965, Okresní Lidová Knihovna v Karvíne. 8°, 32 l.

JÓZSEF ONDRUSZ, a Csehszlovákiában élő lengyel kisebbség lelkes grafikabaráta tanítója az 1964-ben megrendezett lengyel exlibris-kiállítás után 1965-ben a mai lengyel exlibrisművészet mellett a mai csehszlovák exlibrisművészetet is bemutatva Karvínában rendezett exlibris kiállításon. A kiállított lapok művészei / a lengyelek részéről: Barylski, Benedyktowicz, Biazorski, Borowczyk, Bortowski, Brandt, Dawski, Dolatowski, Dretler-Flin, Dworzanski, Golebniak, Grabowski, Jakubowski, Jarnuszkiewicz, Joswiak Kalczynska, Kostkowski, Krzywka, Langner, Lipszycs, Luckiewicz, Luczak, Marschall, Mandyka, Młodzianowski, Mordziars, Napierski, Nowakowski, Pawlikowska, Pagowski, Praytkowski, Rolisz, Schmager, Soltan, Sopocho, Standa, Steller, Szuszkiewicz, Sciegienny, Tomceki, Tuszewski, Wasniewski, Wolfke, Wróblewska, Zarowski - a csehszlovákok részéről: Bouda, Cinybulk, Fiala, Florian, Halia Hlinovszky, Janousek, Jirincova, Kotacova, Kotrba, Lander, Lissler, Przsoraka, Rusek, Standa, Svengabir, Walach, Vodraaka / nemcsak arról vallanak, hogy Ondrusz kitűnően ismeri a kortárs lengyel és csehszlovák exlibrisművészetet, hanem arról is, hogy biztos izlése van. Az egyes művészeket 10-15 lap képviseli a anyagismeretben nyugodtan állíthatjuk, hogy az egyes művészeket legjellemzőbb lapjaik képviselik.

A katalógus nemcsak pontos lepleírásokat ad, de gazdag illusztrációs anyagot is. A szövegkösti illusztrációk mellett eredeti mellékleteket is találunk /Jakubowakitól, Bortowakitól, Dolatowakitól, Vodráskától - köztük két rézmetszetet! / - s mindent Karvínában, egy cseh-lengyel határmenti kisvárosban!

Ilyenkor jut az eszünkbe, hogy hány magyar exlibris-kiállítás sajlott le anélkül, hogy katalógusa lett volna, s ilyenkor kell megfogádnunk, hogy magyar viszonylatban ennek többet nem szabad megismétlődnia!

G. F.

résumé

Au p. 282. trouvons un compte rendu traitant en général les expositions internationales graphiques et la situation actuelle de la vie graphique hongroise. Le prof. N.L. VARGA écrit des xylographies anciennes hongroises, dont il a trouvé les bois originaux dans la Galerie de tableaux à ESZTERGOM. Les 6 bois représentent les Sybilles. L'un d'entre eux est daté de 1656. Le livre, dans quel ces illustrations sont étés utilisés n'est pas connu. F. GALAMBOS donne des aspects concernant la bibliographie hongroise exlibrisologique /p.284./. La documentation est presque entièrement assemblée jus'qu'au 31. décembre 1965. On traite outre des exlibris les graphiques occasionnels aussi. Des nouvelles d'étranger concernant notre art et nos artistes /p.290./ on mentionne les expositions organisés par R. ROVEDA à Graz /Autriche/ avec la participation des artistes hongrois. On a invité A. FERY et I. DRACHOS pour participer à l'exposition EUROEXLIBRIS 66. à Olomouc /Tchécoslovaquie/ Endre SZASZ a exposé ses œuvres graphiques avec succès à TARNÓW /Pologne/. C'est Béla STETTNER qui représenta la Hongrie dans le jury de I. Biennale Internationale Graphique à Cracovie. F. GALAMBOS écrit de la morale de collectionnement /p. 292./. Beaucoup des exlibris précieux vont en perte, parce que quelques collectionneurs sans scrupule ne répondent pas. C'est nécessaire d'avoir une liste d'échange approuvée. Heureusement les collectionneurs hongrois jouissent une bonne réputation internationale. L'article au p. 294. traite un jeune artiste graphique allemand, Karl Georg HIRSCH. Il est né en 1938. à Wroclaw. Il a fini l'Académie des Arts Graphiques et L'Art de Livre à Leipzig. De l'exposition des œuvres graphiques de Dóra MAURER organisée au Salon Dürer trouvons un compte rendu au p. 297. C'était la première rencontre sérieuse de la jeune artiste avec la publicité. Deux séries de ses eaux-fortes sont remarquables: celle de Pompeii et les Images de la Nuit. Au p. 300. est présenté l'artiste graphique Huba BÁLVÁNYOS, né en 1938, à Budapest. Il a obtenu sa diplôme de l'Académie des Beaux Arts à Budapest, et actuellement est chargé de cours à l'Académie. Parmi ses œuvres graphiques trouvons des beaux exlibris aussi, dont quelques sont ici au p. 303. trouvons les nouvelles du pays. On a organisé à Debrecen une exposition du petit graphique. Dans la salle culturelle de l'Entreprise des Télécommunications F. Rákóczy a organisé une exposition des exlibris polonais provenant de la collection du dr. A. SEMSEY. Les livres et catalogues recensés /p.305./ sont les suivants: Annuaire de 1964 du Cercle Néerlandais de l'Exlibris; Buffina, A.: Essai sur les exlibris et graphiques occasionnels de Wim Zwiers /Nijmegen, 1961/; Exposition des exlibris militaires /Warszawa, 1965/; Catalogue des œuvres de I. I. Varakin /Vologda, 1965/; Quartet tchèque, exlibris de Florian, Lukavský, Šimon, Cinybulk /Nijmegen, 1958/. Recueil de mélanges de "Krug Galerije Graficki Kilektiv" /Beograd 1964/. Exposition d'exlibris Tchéco-Polonaia de J. Ondrušs /Karvina, 1965/.

A Kiszgrafika Barátok Köre Értesítője. - Felelős szerkesztő: Galambos Ferenc - A kiadásért felel: Réthy István KMK titkár. - Készült a Múzeumok Rotafűzésében, 500 példányban, 2 iv. Felelős vezető: Dr. Daibukát G.